

Utilizarea Sarmatismului și Dacismului în generarea de euroscepticism

Răzvan Mihai ALBU

<https://doi.org/10.52744/AUCSFLSA.2024.01.01>

În peisajul complex al societăților din Polonia și România, narativele istorice servesc ca și arme cu un potențial ridicat în dezvoltarea și influențarea identităților colective și a agendelor politice. În cazul Sarmatismului în Polonia și al Dacismului în România se poate exprima că sunt două narrative care au fost cooptate în a crea un sentiment distorsionat anti-European. Este necesară o analiză profundă a acestor dinamici pentru a putea crea o mai bună înțelegere a modurilor prin care Rusia își extinde capabilitățile media în exacerbarea sentimentelor negative la adresa Uniunii Europene, adaptându-și retorica pentru a se mula pe particularitățile celor 2 state.

Sarmatismul în Polonia

Sarmatismul, un curent apărut în perioada Regatului Polono-Lituanian în secolele XVI-XVII, simbolizează o idealizare romantică a stilului de viață și a valorilor ce existau în societatea nobiliară respectivă, aflate în strânsă conexiune cu poporul sarmat din perioada antichității. Inițial un fenomen cultural, în perioada contemporană anumite interpretări selective au condus la utilizarea Sarmatismului pentru a dezvolta puternice sentimente naționaliste, adeseori în detrimentul integrării europene.

Un aspect proeminent în utilizarea Sarmatismului este reprezentată de către asocierea sa cu excepționalismul polonez. Cei care susțin această narativă menționează conjunctura istorică și aportul cultural unic al Poloniei, portretizând-o ca fiind diferită de restul contextului general european. Această narativă, deși promovează un sentiment de asociere și mândrie națională, este foarte ușor de utilizat în combaterea unității și cooperării europene, ajutând la dezvoltarea unui sentiment dăunător de superioritate și izolaționism printre anumite segmente ale societății poloneze.

De asemenea, Sarmatismul este foarte avantajos utilizat în promovarea sentimentelor anti-Europene prin portretizarea integrării europene ca și un pericol direct asupra identității naționale polone. Susținătorii acestui punct de vedere consideră valorile și normele Europene ca fiind incompatibile cu valorile tradiționale poloneze, care își au originea în idealurile sarmate. Această retorică este foarte eficientă în alimentarea euroscepticismului și opoziția față de politicile și instituțiile Uniunii Europene, perpetuând o divizare a societății poloneze și făcând-o astfel mai vulnerabilă.

În anii recenti, sursele media rusești au jucat un rol tot mai însemnat în propagarea unor astfel de narative în cadrul statelor UE. Platformele media susținute de către Kremlin, printre care se numără și RT (în trecut având denumirea Russia Today) sau Sputnik, au fost acuzate de propagarea dezinformării și propagandei ce au ca scop erodarea încrederii în instituțiile europene și propagarea diviziunilor între statele sale membre, inclusiv Polonia.

Aceste canale media, fie ele standard sau alternative, se folosesc de animozitățile istorice și narativele culturale, precum Sarmatismul, pentru a implanta neîncrederea în societate asupra Uniunii Europene prin promovarea agendelor naționaliste. Prin amplificarea vocilor care susțin excepționalismul Polonez și portretizând integrarea Europeană ca fiind un pericol direct asupra integrității și suveranității naționale, media rusească contribuie la polarizarea societății polone și erodarea statului său de drept.

De asemenea, campaniile rusești de dezinformare adesea țintesc segmentele populației cele mai vulnerabile, precum comunitățile rurale sau generațiile mai avansate în vârstă, exacerbând tensiunile existente deja în societate. Proliferarea fake news-urilor și a teoriilor conspiraționiste cu ajutorul platformelor de social media complică suplimentar eforturile de a contracara influența propagandei rusești.

O altă sursă de euroscepticism este reprezentată de către retorica tradiționalistă și religioasă a populației care consideră Uniunea Europeană ca fiind prea decadentă, denaturată și permisivă. Dar acesta este un caz aparte, deoarece, este în contrast total cu modul în care Regatul Polono-Lituanian funcționa ca și stat până la partiție. Concepte precum Liberum Veto, ce oferea o putere democratică nobilului din Regatul Polono-Lituanian incomparabilă cu oricare alta din societatea europeană din perioada respectivă. Acest concept este înrădăcinat în faptul că societățile antice nomade, precum sarmații, aveau un mod de decizie mult mai democratic decât în cazul societăților sedentare antice și mai târziu feudale. De asemenea, societatea din Regatul Polono-Lituanian era în perioada sa una din cele mai permisive și tolerante din Europa, pe

teritoriul regatului trăind polonezi, lituanieni, ruteni, germani, evrei etc. de confesiune catolică, ortodoxă, protestantă, iudaică sau chiar musulmană. Aceste valori sunt mult mai apropiate de cele promovate de către Uniunea Europeană însă nu sunt evidențiate de către eurosceptici deoarece ar fi contra-productiv cauzei lor.

În cazul *Liberum Veto*-ului se poate remarca însă o tendință ironică, deoarece, conceptul de *Liberum Veto* promova ideea de unanimitate în luarea unei decizii în Sejm (adunarea nobiliară – acest cuvânt este utilizat astăzi pentru parlament în limba polonă), iar acest proces se aseamănă cu modul contemporan în care deciziile se iau în cadrul Uniunii Europene, unde este necesară unanimitatea de vot în cadrul statelor membre. Polonia în anii recentți având un guvern ce adeseori s-a aflat în conflict cu instituțiile UE de la Bruxelles și au utilizat acest sistem de unanimitate pentru a nu fi afectată de către posibile repercusiuni ale Uniunii Europene datorate problemelor din sistemul juridic, iar de multe ori aceste veto-uri din partea lor au erodat intern Uniunea într-un mod foarte similar ultimilor ani înainte de partiție a Regatului Polono-Lituanian. În secolul al XVIII-lea în Sejm-ul Polono-Lituanian nobilii erau corupți de către puterile externe, în special Rusia, pentru a se împotrivi oricăror reforme care ar putea scoate regatul din situația precară în care se afla din punct de vedere economic, diplomatic și militar. Ca rezultat, între 1772 și 1795 prin intermediul a 3 partiții Regatul Polono-Lituanian a dispărut de pe hartă în defavoarea Austriei, Prusiei și Rusiei. Atât în secolul al XVIII-lea cât și în secolul al XXI-lea principalul beneficiar al curentului sarmatismului prezent în societatea polonă a fost Rusia.

Dacismul în România

Dacianismul, în contextul român, reprezintă o glorificare a civilizației antice a Dacilor, aflați pe teritoriul actual al României înainte de cucerirea Romană din anii 101-106. Asemenea Sarmatismului, Dacismul este manipulat și utilizat în promovarea de agende naționaliste și pentru a cultiva sentimente Anti-Europene în societatea română.

Dacismul este utilizat pentru a dezvolta sentimentul de continuitate istorică și mândrie națională în rândul românilor. Acesta promovează realizările și reziliența societății antice a dacilor. Prin evidențierea acestei reziliențe și a realizărilor, promotorii dacismului doresc să evidențieze și să întărească conceptul că românii sunt un popor unic și excepțional. Asemenea Sarmatismului, această narativă este utilizată ca și o armă de promovare a izolaționismului și scepticismului în cadrul European.

O modalitate în care Dacismul contribuie la dezvoltarea de sentimente anti-Europene este prin compararea integrării europene cu o formă de imperialism cultural. Susținătorii acestei perspective

menționează că instituțiile și politicile UE diluează identitatea culturală distinctă a românilor, ce își are originea în societatea Dacă și îi afectează suveranitatea. Aceste retorici, asemenea cazului din societatea polonă, creează resentimente în cadrul societății românești și perpetuează diviziuni în cadrul acesteia.

În cadrul Dacismului, se face de asemenea o comparație între Uniunea Europeană și Imperiul Roman. Naționaliștii români adesea fac o comparație între presupusele interferențe și atitudinea dominatoare asupra României și subjugarea Daciei de către Imperiul Roman. Această narativă portretizează Uniunea Europeană ca fiind un monolit economic și politic care afectează modul de viață al populației locale și își impune propriul model asupra statelor membre, într-un mod similar tendințelor imperialiste a Romei Antice.

Exploatarea acestei comparații în sursele media și de surse alternative servește întăririi sentimentelor anti-Europene în rândul românilor. Prin portretizarea Uniunii Europene ca echivalentul contemporan al Imperiului Roman, naționaliștii urmăresc să trezească sentimente de frustrare istorică și resentimente în privința integrării europene. În ceea ce privește sentimentele anti-integrare europeană, sursele media și cele alternative susținute de către Rusia au un mod de acțiune similar cu cel din Polonia, creând diviziune în rândul populației române prin țintirea populațiilor vulnerabile fake news-urilor și dezinformării și delegitimizarea instituțiilor europene prin promovarea pierderii suveranității și a identității culturale. Însă în cazul sentimentelor de frustrare istorică menționate mai sus, este o situație diferită de cea a Poloniei. Exceptând perioada partițiilor între 1795 și 1918, întotdeauna a existat o entitate statală polonă care în mentalul colectiv al societăților europene era ancorat ca fiind un stat european și creștin considerat parte din lumea „civilizată” și care o bună parte din istoria sa a stăpânit peste alte popoare. În timp ce românii nu au avut un stat unificat care să conțină în interiorul granițelor sale regiunile cu populații majoritar românești până în 1918, care pentru sute de ani a fost pasat între statele vecine mult mai potente precum Ungaria/Austria, Rusia, Imperiul Otoman, care în perioada stăpânirii Otomane teritoriul actual al României era considerat parte a lumii orientale, iar religia ortodoxă era considerată periferică de către restul statelor europene a căror religie majoritară era fie cea catolică fie una din denominările protestante.

În secolul al XIX-lea odată cu propagarea ideilor de emancipare națională, intelectualii români au promovat ideea de latinitate a poporului român ca apartenență a lumii europene, față de care contactul fusese rupt în perioada stăpânirii otomane. Curentul național ce promova dacismul a apărut ca o inspirație a naționalismului Galic ce exista în acea perioadă în

Franța, unde intelectualitatea română era școlită de regulă, și se dorea evidențierea unui caracter local al unei societăți de origine latină. Acest curent poate nu ar fi avut tendințele puternic izolaționiste și eurosceptice din societatea modernă dacă nu ar fi fost promovat extensiv de către regimul comunist în perioada ceaușistă pentru a servi scopurilor propagandistice ale regimului respectiv – în cazul acesta fiind vorba de populația locală versus occidentul capitalist dar având și un subtilă temă anti-sovietică deoarece se dorea o crearea unei politici externe independente a regimului comunist român, iar acest motiv face populația avansată în vârstă să fie mult mai predispusă pentru a susține acest curent împreună atât cu segmente ale populației naționaliste dar și a celei nostalgice pentru regimul comunist. Acest element nu este întâlnit în cazul Sarmatismului în Polonia.

Pentru a promova excepționalismul român și a justifica sentimentele anti-europene susținătorii dacismului promovează teorii lipsite de orice dovezi sau baze istorice, precum teoria originii limbii latine din cea a limbii dace. Aceste mesaje sunt promovate intens, în special în sursele media alternative pentru a justifica superioritatea culturală dacă și pentru a delegitimize influența Europeană.

Se poate evidenția astfel un mod de operare similar în cele două state prin utilizarea celor 2 curente naționale – Sarmatismul și Dacismul. Mesajul este întotdeauna de exacerbare a sentimentelor naționaliste, de decredibilizare a instituțiilor europene și de susținerea excepționalismului statului respectiv și a izolaționismului. Cu toate acestea există o diferență culturală și istorică între modul în care Sarmatismul și Dacismul au devenit parte din identitățile naționale a celor 2 state, iar modul în care sunt pervertite în contextul actual pentru a promova anumite scopuri politice nu ar trebui să le minimizeze importanța și potențialul în mentalul colectiv.

Bibliografie

- Applebaum, Anne. „The Dangers of Duginism and How to Combat It.” *The Atlantic*, 15 May 2014.
- Buzatu, Gheorghe. „Dacianism and Romanian Nationalism.” *Nationalities Papers*, vol. 44, no. 2, 2016, pp. 205-220.
- Hanley, Ryan. „The Weaponization of Culture: Kremlin's Traditionalism and Sarmatism in Poland.” *Polish Quarterly of International Affairs*, vol. 26, no. 4, 2017, pp. 71-88.
- Mole, Richard. „Russian Soft Power and the Weaponization of Culture.” *Global Affairs*, vol. 4, no. 2, 2018, pp. 185-194.
- Schöpflin, György. „Identity, Memory, and Sarmatism: A Hungarian Perspective.” *Nationalities Papers*, vol. 45, no. 6, 2017, pp. 997-1011.